

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060105

DOM
2018-04-05
Stockholm

Mål nr
M 10984-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-11-23 i mål nr M 1425-15,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Ava Vindkraft AB, 556851-7477
c/o Kraftö AB
Vendevägen 90
182 32 Danderyd

Ombud: Advokaten PP och biträdande juristen BE

Motparter

1. Länsstyrelsen i Västerbottens län
901 86 Umeå

2. Byrkije reinbeitedistrikt
c/o TEL

3. Vapstens sameby, 895400-2948
c/o LAÅ

4. Vilhelmina norra sameby, 896100-1982
c/o JS

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av vindkraftverk vid Ava i Nordmalings kommun

Dok.Id 1394879

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.
2. Mark- och miljööverdomstolen fastställer vad mark- och miljödomstolen beslutat om sekretess.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har i *första hand* yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och fastställa miljöprövningsdelegationens beslut att ge tillstånd till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft med följande ändringar:

- projektområdet minskas och antalet vindkraftverk för vilka tillstånd söks ändras från 19 till 15,
- villkor 4 upphävs eller, i andra hand, formuleras i enlighet med länsstyrelsens förslag,
- villkor 5 ges följande lydelse: ”Under uppförande- och avvecklingsfaserna får montering av vindkraftverk, mark-, väg-, ledningsarbeten och liknande åtgärder samt tunga transporter inom verksamhetsområdet inte förekomma under perioden 1 januari–30 april om renbete pågår. Avsteg får göras med berörda samebyars medgivande.”,
- första stycket i villkor 10 ges följande lydelse: ”Verken ska utrustas med avisningssystem som ska vara i drift i skälig omfattning för att begränsa isbildning på rotorbladen.”, eller formuleras i andra hand i enlighet med länsstyrelsens förslag, och
- under rubriken Ekonomisk säkerhet ges första stycket följande lydelse: ”För att tillståndet ska vara giltigt ska bolaget ställa en ekonomisk säkerhet om 500 000 kronor per vindkraftverk som omfattas av tillståndet, för kostnader som kan uppstå för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Säkerheten ska ställas med lika stora delar det femte, tionde respektive femtonde året efter det att gruppstationen tagits i bruk. Om utbyggnaden sker etappvis får säkerheten ställas för varje etapp.”

Bolaget har i *andra hand* yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska fastställa att bolaget har visat att den ansökta vindkraftsetableringen och rennäringen kan samexistera i området samt att ansökan inte ska avslås på grund av att vindkraftsetableringen inte kan tillåtas på platsen med hänsyn till skyddet av rennäringens bedrivande och att domstolen med detta fastställande ska återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för ställningstagande av i övriga delar av överklagandet av miljöprövningsdelegationens beslut.

Länsstyrelsen har i *första hand* motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. Om tillstånd ges har länsstyrelsen i *andra hand* angett följande inställning till de av bolaget yrkade villkorsändringarna:

- villkor 4 kan upphävas om det i stället föreskrivs ett villkor i enlighet med vad bolaget åtagit sig på s. 7 i mark- och miljödomstolens dom,
- villkor 5 kan ändras enligt bolagets förslag med den skillnaden att tidsperioden bör börja 1 oktober och att det i slutet av den första meningen läggs till orden ”i området”,
- villkor 10 bör formuleras som följande: ”Verken ska, för att begränsa risken för iskast, vara försedda med utrustning som vid förekomst av is på rotorbladen stänger verken, tills risken för iskast är försumbar, eller minimerar förekomst av is på dessa. Kontroll av avisningssystemet ska ske genom att programvarans och systemets funktion i övrigt verifieras årligen. Anteckning om genomförd kontroll ska redovisas i den årliga miljörapporten. Innan vindkraftanläggningen tas i drift ska varningsskyltar sättas upp med information om risk för iskast och andra nedfallande föremål. Utformning och placering ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten”, och
- den ekonomiska säkerheten ska ställas i sin helhet redan innan tillståndet tas i anspråk, men undantag kan göras vid etappvis byggande.

Samebyarna har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. De delar länsstyrelsens uppfattning i fråga om den av bolaget föreslagna ändringen av villkor 5 och har ingen synpunkt avseende villkor 4 och 10.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan:

Vindförhållandena vid Ava är mycket goda och närområdet är redan i dag exploaterat för vindkraft. Det finns en lagakraftvunnen koncession enligt ellagen för att bygga och driva den anslutningsledning som är tänkt att överföra elen från den planerade vindkraftparken. Vindkraftparken i Ava planeras att vara lokaliserad direkt söder om

den befintliga vindkraftparken på Gabrielsberget. Den befintliga parken har redan medfört vissa störningar och merarbete för renskötseln och den ytterligare påverkan som en etablering vid Ava skulle ha är begränsad. Påverkanszonerna för vindkraftparken på Gabrielsberget och den planerade parken överlappar delvis varandra. Området vid Ava har i jämförelse med andra i sig lämpliga lokaliseringar för vindbruk bedömts utgöra det bästa alternativet.

Vindkraften bidrar till uppfyllandet av miljöbalkens mål om hållbar utveckling. Främjandet av produktion av förnybara energikällor är viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmål för vindkraft som antagits av riksdagen. I praxis har utbyggnaden av vindkraft ansetts vara ett mycket angeläget allmän intresse.

Verksamhetsområdet för vindkraftparken ligger till övervägande del inom ett område som är av riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken och pekas även ut som lämpligt för vindbruk av Nordmalings kommun. Om rennäringen ges företräde framför vindbruk skulle det utpekade riksintresset för vindbruk gå helt förlorat inom verksamhetsområdet vilket är i strid med 3 kap. miljöbalken och den intresseavvägning som där gjorts. Riksintresset ska ges företräde framför annan markanvändning.

Närmaste riksintresseområde för rennäring är beläget 7,5 km från verksamhetsområdet. Den omständigheten att projektområdet ligger inom ett område som är föreslaget som ett nytt konventionsområde innebär inte att det kan antas att det i framtiden skulle utpekas till riksintresseområde för rennäringen.

Enligt principen om god hushållning med naturresurser ska en samtidig användning av markområdet för skilda verksamheter och intressen eftersträvas. För att åstadkomma bästa markanvändning måste samebyarna tåla viss inskränkning i sin verksamhet. Bolaget har preciserat åtaganden och försiktighetsmått med hänsyn till rennäringens bedrivande och har därmed visat att samexistens mellan rennäring och vindkraft objektivt sett är möjlig och lämplig. Bolaget har bl.a. åtagit sig att bjuda in till samråd med berörda samebyar om slutlig placering av vindkraftverk och om placering och

utformning av vägar och internt ledningsnät, att informera om arbeten i området för att minska risken för störning på renar, att uppmärksamma renskötarna när det finns risk för nedisning, att ha beredskap för att erbjuda samebyarna stöd för att flytta renar från Ava-området, att utreda påverkan på rennäringen genom BDA-studier (before, during and after), att spara och återlägga det översta marklagret för att påskynda återväxten av renbetesväxter och att under vissa förutsättningar bära kostnaden för ytterligare en renskötare. Bolaget har därutöver åtagit sig att utreda möjligheterna att uppföra stängsel för att underlätta kantbevakning. Med föreslagna villkor och åtaganden skyddas rennäringen mot åtgärder som påtagligt kan försvåra dess bedrivande.

Bolagets utgångspunkt genom hela projektet har varit att det bästa utfallet för rennäringen kommer att erhållas genom samråd och förhandling mellan exploitören och samebyarna om skyddsåtgärder. En samverkan har varit bolagets ambition genom hela projektet, men samebyarna har inte velat kommunicera med bolaget i dessa frågor.

Det av samebyarna åberopade underlaget ger inte en nyanserad bild av vindkraftens påverkan på rennäringen. Man bör vara försiktig med att dra alltför långtgående slutsatser från slutrapporten angående vindkraft på Gabrielsberget eftersom tiden för utvärdering av påverkan på rennäring från park i drift är kort. Antalet GPS-försedda renar är för litet för att man ska kunna dra några säkra slutsatser. Resultatet tyder dock på att vissa renar kan ha betesro inom vindkraftanläggningen och att huvuddelen av renhjorden kan ha betesro redan en kilometer från vindkraftparkens yttersta kant. Det går inte heller att dra slutsatsen att en vindkraftanläggning vid Ava skulle få avgörande betydelse för möjligheterna att bedriva renbete. Kontrollprogrammet avseende Gabrielsberget visar att renar, med merarbete, kan hållas för vinterbete i eller i anslutning till den sökta verksamheten vid Ava. Det är en alltför långtgående slutsats att, mot bakgrund av erfarenheterna från Gabrielsberget, påstå att renskötseln helt kommer att upphöra inom området om verksamheten vid Ava kommer till stånd. Genom bolagets föreslagna skyddsåtgärder kan konsekvenserna för samebyarna undvikas eller kraftigt minimeras.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan:

Beskrivningen av hur samebyarna använder området blev tydligare och mer utförlig under förhandlingen i mark- och miljödomstolen varför länsstyrelsen har förståelse för att domstolen valde att ändra miljöprövningsdelegationens beslut. Det har framkommit uppgifter som visar att rennäringens markanvändning har försvårats sedan befintlig vindkraftpark på Gabrielsberget har driftsatts. Renarna rör sig på ett annat sätt i området. Området vid Ava har fått en större betydelse eftersom samebyn har kunnat hålla sina renar mer samlat där. Det har funnits mer betesro där jämfört med andra platser i området. Om parken får tillstånd kan det innebära att traditionell rennäring på och kring Gabrielsberget helt omöjliggörs.

Den omständigheten att området är utpekad som riksintresse för vindkraft och de samordningsfördelar som finns med redan befintlig park överväger inte den tillkommande negativa påverkan som riskerar att uppstå på samebyarnas bedrivande av traditionell rennäring i området. Befintlig markanvändning på och omkring Gabrielsberget i form av rennäring ska gå före vindkraftintresset trots att området är utpekad som riksintresse för vindkraft men inte för rennäring.

Det är av vikt att det tydliggörs hur föreslagna konventionsområden ska behandlas jämfört med utpekade områden av riksintresse för rennäringen.

Samebyarna har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan:

Mark- och miljödomstolens bedömning av områdets beteskapacitet stämmer väl överens med den beskrivning som renskötare från samebyarna har lämnat. Området är av betydelse både som ett konventionsområde och som ett vinterbetesområde med goda betesförutsättningar. Bolagets kritik mot GPS-positionerna är märklig då dessa utvisar delar av den faktiska markanvändningen. Den omständigheten att det hade varit centralt att ha data avseende rennäringens markanvändning före uppförandet av Gabrielbergets vindkraftpark är en uppenbar brist. Den ska dock ligga branschen till last och inte samebyarna.

Trots de nya uppställda målen om förnyelsebar energi har staten uttalat att rennäringen utgör ett allmänt intresse och att det allmänna har ett särskilt ansvar att se till att det inom varje sameby finns grundläggande förutsättningar för en ekologisk, ekonomisk och kulturell hållbar renskötsel. Rennäringen har ett såväl civilrättsligt som offentlig-rättsligt skydd mot de ingrepp som en vindkraftetablering utgör. Rennäringen ska ha ett skydd mot att dess markanvändning omöjliggörs. Den får inte sättas i en sämre ställning än om verksamheten inte hade erhållit tillstånd.

Konsekvenserna på rennäringen skulle vid en ytterligare vindkraftetablering i området helt omöjliggöra rennäringens möjligheter att använda området. De skyddsåtgärder som bolaget föreslår visar inte att rennäring och vindkraft kan samexistera. Ava är det område dit renarna söker skydd för att komma ur Gabrielsbergets påverkansområde. Lokaliseringen är därför högst olämplig. Det finns inte kompensationsåtgärder/skyddsåtgärder eller skadelindrade åtgärder som kan minska påverkan av vindkraftparken i området. Tillåts vindkraftparken kan traditionell renskötsel inte bedrivas i området. Byrkie reinbeitedistrikt kommer inte att acceptera Lögdeå vinterbetesområde som konventionsområde om parken tillåts.

Rennäringen är ett allmänt intresse och inte något som samebyarna förfogar över. Det är därför tveksamt att ha villkor som förutsätter samråd och samverkan med enskilda samebyar.

Utifrån försiktighetsprincipen finns det anledning att, i likhet med mark- och miljödomstolen, lägga AS m.fl. slutsatser till grund för bedömningen av skada på rennäringen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har den 13–15 februari 2018 hållit sammanträde och syn. Vid sammanträdet har parterna lagt fram skriftlig bevisning samt delar av den muntliga bevisning som togs upp i målet vid mark- och miljödomstolen. Viss muntlig bevisning har här också tagits upp.

Bakgrund och utgångspunkter för prövningen

Området Ava ligger invid Gabrielsberget inom Lögdeå vinterbetesland och inom Vilhelmina norra samebys betesmarker. Eftersom betesmarkernas gränser inte är helt klarlagda har även Vapstens sameby ansetts ha renskötselrätt inom området. Vinterbeteslandet används sedan slutet av 1980-talet av det norska reinbeitedistriktet Byrkije efter överenskommelse med Vilhelmina norra sameby.

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västerbottens län lämnade i beslut den 3 juni 2015 bolaget tillstånd för uppförande och drift av gruppstation av vindkraft inom ett visst angivet område. I tillståndet föreskrevs som villkor att anläggningsarbeten för vindkraftparken inte fick förekomma när renbete pågick om inte berörda samebyar medgav det. Vilka slutliga villkor som skulle gälla för åtgärder som kunde begränsa verksamhetens påverkan på rennäring sköts upp under en provotid.

Beslutet överklagades av Vilhelmina norra sameby, Vapstens sameby och Byrkije reinbeitedistrikt till mark- och miljödomstolen som upphävde miljöprövningsdelegationens beslut samt avslog bolagets ansökan om tillstånd. Mark- och miljödomstolen godkände den av bolaget ingivna miljökonsekvensbeskrivningen men fann att den ansökta verksamheten inte kunde tillåtas på platsen med hänsyn till risken för att traditionell rennäring då helt skulle komma att upphöra i området.

Bolaget har i första hand yrkat att miljöprövningsdelegationens beslut ska fastställas, dock med ändring av villkor 4, 5 och 10 samt den ekonomiska säkerheten. Bolaget har åtagit sig att minska projektområdet och som en följd av detta också minska antalet vindkraftverk från 19 till 15. I andra hand har bolaget yrkat att målet ska återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Den fråga som Mark- och miljööverdomstolen först har att ta ställning till är om den valda lokaliseringen är lämplig.

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken ska för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde en plats väljas som är lämplig med hänsyn till att ändamålet

ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Om det är fråga om ändrad markanvändning ska enligt bestämmelsens andra stycke även bl.a. 3 kap. 1, 5 och 8 §§ miljöbalken tillämpas.

Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). Med föreliggande behov avses anspråk på såväl förändringsåtgärder som bevarande och skydd av pågående användning av marken och vattnet (prop. 1985/86:3 s. 154). En lämplig användning från allmän synpunkt av ett område kan medföra att vissa företag måste tåla inskränkningar eller att skyddsåtgärder kan behöva föreskrivas med hänsyn till andra intressen med vilken verksamheten ska samsas i ett område (a. prop. s. 154). Vid bedömningen av den lämpligaste användningen av ett område bör alltid möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika verksamheter undersökas (prop. 1997/98:45 del 2 s. 30). Att ett område är utpekad som riksintresse kan utgöra underlag vid den bedömning som ska göras enligt 3 kap. 1 § miljöbalken (se MÖD 2010:38).

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande (3 kap. 5 § miljöbalken). Av förarbetena framgår att bestämmelsen inte tar sikte på själva näringen utan på rennäringens behov av tillgång till markområden (se prop. 1997/98:45 del 1 s. 243).

Mark- och vattenområden som är av riksintresse för vindbruk ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna (3 kap. 8 § miljöbalken). Bestämmelsen ger inte någon grund för ingripande mot den markanvändning som redan pågår inom det berörda området utan blir aktuell endast för tillkommande tillståndspliktiga verksamheter (prop. 1985/86:3 s. 168).

Områdets betydelse för vindkraftverksamhet och rennäring

Projektområdet för den sökta vindkraftsparken är i huvudsak beläget inom område av riksintresse för vindbruk. Området har också pekats ut som lämpligt för vindkraft av

Nordmalings kommun. Av utredningen i målet samt genom iakttagelser som gjordes vid Mark- och miljööverdomstolens syn har framkommit att området på många sätt är väl lämpat för etablering av vindkraftverk. Eftersom verken avses att uppföras i direkt anslutning till den befintliga vindkraftparken på Gabrielsberget finns redan en stor del av nödvändig infrastruktur. Som en allmän utgångspunkt vid bedömning av om mark är lämplig för exploatering gäller dessutom att det ofta kan anses mer lämpligt att etablera en ny verksamhet till ett område som redan är påverkat av exploatering än till ett oexploaterat område. Området har dessutom inga tydliga motstående intressen vid sidan om rennäringen.

I fråga om vilka områden som kan vara av riksintresse för rennäringen anges i förarbetena bl.a. att vinterbetesmarkernas betydelse för renskötseln särskilt bör beaktas och att dessa marker och kvaliteten på dessa som regel har en avgörande betydelse för det antal renar som kan hållas (prop. 1985/86:3 s. 161). Det i målet aktuella området är inte utpekade som riksintresse för rennäringen. Det har dock framkommit att området har höga kvaliteter som vinterbetesmark bl.a. på grund av dess topografi och rika förekomst av lavar. Samebyarna har som förklaring till varför området inte pekats ut som riksintressant angett att det beror på att det är föreslaget som konventionsområde. Mark- och miljööverdomstolen har i samband med prövningen av den befintliga vindkraftparken på Gabrielsberget samt i samband med ansökan om ytterligare en vindkraftpark på den nordvästra delen av Gabrielsberget (dom 2017-11-24 i mål nr M 10882-16 och 10878-16) uttalat att Gabrielsberget, oaktat att det inte är utpekade som område av riksintresse för rennäringen, har en stor betydelse som vinterbetesmarker för renskötseln. Utredningen i detta mål visar att detsamma gäller för området vid Ava.

Påverkan på rennäringen

Både bolaget och samebyarna har hänvisat till forskning som behandlar vindkraftens påverkan på renar samt åberopat förhör med sakkunniga på området. Bland forskare förefaller det finnas en samsyn om att mänsklig närvaro har en tydlig negativ påverkan på renar och därmed på förutsättningarna att bedriva renskötsel. Det verkar också finnas enighet om att byggskedet av en vindkraftanläggning medför en stor negativ påverkan. När det gäller påverkan under driftskedet finns det däremot olika uppfattningar mellan forskarna i vilken utsträckning vindkraftverken i sig kan påverka

renar och renskötseln negativt. Om renar kan vänja sig vid vindkraftverken verkar också vara osäkert.

Både bolaget och samebyarna har hänvisat till en rapport avseende vindkraft och renar som sammanfattar elva olika studier av svenska och norska forskare om effekter på renar av kraftledningar och vindkraftverk (Vindkraft og reinsdyr – En kunnskaps-syntese, OS m.fl., NINA Rapport 1305, juni 2017). Enligt rapporten har studier av två vindkraftverksamheter i Sverige och en i Norge visat att renarna minskar sin användning av ett område om 3–5 km från vindkraftverken. Av rapporten framgår vidare att studier av fyra andra vindkraftverksamheter (en i Sverige och tre i Norge) inte har visat på någon minskad användning av närområdet till vindkraftverken. Enligt forskarna kan de olika resultaten bero på skillnader i topografi, betesförhållanden och närhet till annan infrastruktur samt det sätt på vilket studierna genomförts.

Vilken påverkan som en vindkraftverksamhet kan medföra tycks därmed variera beroende på lokala faktorer som t.ex. topografi, men sannolikt också på omfattningen av mänsklig närvaro. För att bedöma hur omfattande påverkan skulle bli vid en etablering av vindkraftverk vid Ava ligger det därför närmast till hand att utgå från erfarenheterna från den redan befintliga vindkraftverksamheten på Gabrielsberget.

Uppgifter från renskötare samt resultaten i slutrapporten om uppföljning av konsekvenser för rennäringen av vindkraft på Gabrielsberget visar att det har blivit svårare att bedriva renskötsel i området. Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 24 november 2017 i mål nr M 10882-16 konstaterat att även om renarna och renskötseln påverkas av faktorer som t.ex. rovdjur, skotertrafik och tillgång på bete, är den befintliga vindkraftverksamheten på Gabrielsberget den viktigaste orsaken till de störningar som uppkommit i renskötseln och den ökade arbetsbelastningen som dessa störningar medför för renskötarna. Det har inte framkommit några omständigheter i detta mål som medför att det nu finns anledning att bedöma påverkan av den befintliga vindkraftverksamheten annorlunda.

Samebyarna har beskrivit området vid Ava som ett trivselområde för renarna och ett område där renarna stannar upp och betar. Även om underlaget i form av GPS-

positioner är baserat på förhållandevis få renar ger det ändå en bild av var renarna uppehållit sig. Materialet stöder samebyarnas uppgifter om att renarna i relativt stor utsträckning uppehåller sig i området runt Ava. Det finns därmed skäl att anta att en ytterligare etablering av vindkraftverksamhet – med vindkraftverk, anläggande av vägar och ökad mänsklig närvaro – inom området påtagligt skulle försämra förutsättningarna att använda området som vinterbetesmarker.

Frågan är då om det är möjligt att föreskriva villkor till skydd för rennäringen för att därmed möjliggöra en samexistens mellan rennäringen och vindkraftverksamheten.

Skyddsåtgärder

Inledningsvis bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det med villkor om när anläggningsarbeten får utföras är möjligt att föreskriva tillräckliga skyddsåtgärder till skydd för renskötseln under byggskedet.

När det gäller driftskedet har bolaget åtagit sig att utföra flera åtgärder. Dessa åtgärder består i huvudsak av att ha samråd och dialog med samebyarna i olika frågor, undvika att ploga vägar, ha en beredskap för att flytta renarna från området vid Ava, lägga tillbaka marklagret efter byggtiden, bära kostnaderna för ytterligare än renskötare och utreda möjligheterna för att uppföra stängsel. Bolaget har också åtagit sig att minska projektområdet med cirka en tredjedel.

Under Mark- och miljööverdomstolens sammanträde i målet har det framkommit att det sannolikt är svårt att undvika att ploga vägarna inom verksamhetsområdet. Det framstår också som osäkert om det är möjligt att uppföra stängsel längs med Bottniabanan.

Den befintliga vindkraftparken på Gabrielsberget är belägen inom kärnområdet för renskötseln i vinterbeteslandet Lögdeå. Även den nu sökta etableringen vid Ava skulle innebära en etablering i de delar av vinterbeteslandet som är av störst betydelse för renskötseln. Detta innebär att det är svårt att föreskriva effektiva skyddsåtgärder. Sammantaget anser Mark- och miljööverdomstolen, i likhet med mark- och miljödomstolen, att påverkan på rennäringen i området vid en etablering av den sökta

verksamheten kommer att bli påtaglig även med hänsyn till möjliga och rimliga skyddsåtgärder och trots att projektområdet har minskats. Det går inte att utesluta att en ytterligare etablering av vindkraft skulle innebära att förutsättningar att bedriva renskötsel inom området helt skulle upphöra.

Intresseavvägning

Vid bedömningen av om lokaliseringen är lämplig får det ske en avvägning mellan å ena sidan den rennäring som bedrivs i området och å andra sidan värdet av att ta området i anspråk för vindkraft. Företräde ska ges till den användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vid avvägningen ska hänsyn tas till att området är utpekad som riksintresse för vindkraft, medan det inte är utpekad som riksintresse för rennäringen.

I detta fall har en betydande del av det område som är utpekad som riksintresse för vindbruk redan tagits i anspråk för detta intresse genom den utbyggnad av 40 vindkraftverk som finns på Gabrielsberget. Rennäringen har därigenom fått tåla en relativt stor inskränkning i sin verksamhet. En samexistens mellan intressena vindbruk och rennäring finns därmed i någon mån redan.

Med hänsyn till risken för att en ytterligare utbyggnad av vindkraft skulle medföra att det inte längre är möjligt att bedriva traditionell rennäring inom vinterbetesområdet anser Mark- och miljööverdomstolen, i likhet med mark- och miljödomstolen, att intresset av att skydda rennäringens bedrivande i området överväger intresset av en ytterligare utbyggnad av vindkraft. Överklagandet ska därmed avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Henrik Löv, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Malin Wik, referent, och tf. hovrättsassessorn Alexander Häggkvist. Föredragande har varit Lina Tengvar.

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Byrkije Reinbetesdistrikt, c/o TEL
2. Vapstens sameby, 895400-2948, c/o LAÅ
3. Vilhelmina norra sameby, 896100-1982, c/o JS

KLAGANDE OCH MOTPART

Ava Vindkraft AB, 556851-7477, c/o Kraftö AB, Vendevägen 90, 182 32 Danderyd

Ombud: Advokaterna BH och MJ

MOTPART

Länsstyrelsen i Västerbottens län, 901 86 Umeå

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län den 3 juni 2015, ärendenr 551-5615-2013, bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av vindkraftverk vid Ava, Nordmalings kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen upphäver miljöprövningsdelegationens beslut samt avslår Ava Vindkraft AB:s ansökan om tillstånd att uppföra vindkraftverk vid Ava, Nordmalings kommun.
 2. Sekretessbestämmelsen i 20 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig för uppgifter i presentation (aktbil. 80) som har lagts fram vid förhandling inom stängda dörrar. Vidare ska sekretessbestämmelsen i 20 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) fortsätta att vara tillämplig för ljud- och bildupptagning avseende förhör med AB som hållits vid förhandling inom stängda dörrar.
-

BAKGRUND

Den nu ansökta vindkraftparken ligger i Lögdeå vinterbetesland inom Vilhelmina norras samebys (Vilhelmina norra) betesmarker. Eftersom betesmarkernas gränser inte är klarlagda har även Vapstens sameby (Vapsten) ansetts ha renskötselrätt inom området.

Vinterbeteslandet Lögdeå används sedan slutet av 1980-talet av det norska reinbetesdistriktet Bykije (Byrkije). Traditionellt har svenska samer använt betesmark på norskt område och norska samer använt mark i Sverige och Finland. Sådan gränsöverskridande renskötsel har sin traktaträttsliga grund i den s.k. Lappkodicillen av 1751, fogad till gränstraktaten mellan länderna, och den har senare närmare reglerats i flera svensk-norska renbeteskonventioner, den senaste av 1972. År 2002 avgav en gemensam svensk-norsk kommission, Renbeteskommissionen, ett betänkande med förslag till ny konvention. Förhandlingarna om denna kom dock inte att slutföras innan 1972 års konvention upphörde att gälla år 2005. Det gränsöverskridande renbetet regleras sedan dess enbart av Lappkodicillen. Efter återupptagna förhandlingar uppnådde regeringarna enighet om en konvention som skulle ersätta 1972 års konvention, varvid ett bifogat s.k. områdesprotokoll innebar vissa förändringar i renbetesområdena. Enligt områdesprotokollet omfattar Lögdeå vinterbetesland en areal om ca 50 100 hektar mark.

Konventionen undertecknades av ländernas jordbruksministrar den 7 oktober 2009 men har ännu inte godkänts av den svenska riksdagen och det norska stortinget. För att konventionen ska kunna ratificeras, dvs. bli slutligt rättsligt bindande, måste den godkännas av Sveriges riksdag och Norges storting. I Sverige utarbetades en departementspromemoria (Ds 2010:22), i vilken föreslogs dels nödvändiga författningsändringar, dels att riksdagen skulle godkänna konventionen. Departementspromemorian remitterades och den mötte stark kritik från bl.a. samiskt håll men även från andra betydelsefulla remissinstanser. En ny departementspromemoria (Ds 2016:27) har nyligen utarbetats och är för närvarande på remiss. Departementspromemorian har lagt fram ett förslag till konventionslag. En paragraf, som väsentligen motsvarar artikel 4 i konventionen, föreslås ha följande lydelse (Ds 2016:27 s. 23 ff).

När en myndighet prövar tillåtligheten av en åtgärd inom ett område där gränsöverskridande renskötsel förekommer ska området om möjligt skyddas mot ingrepp som kan väsentligt försvåra renskötseln eller i vart fall behovet av renbete tryggas på annat sätt. Kan detta inte ske ska ersättning betalas till den sameby eller det renbetesdistrikt som berörs av ingreppet enligt vad som sägs i 26-29 §§ rennäringslagen (Ds 2016:27 s. 48).

Lögdeå vinterbetesland används i dag av Byrkije efter en överenskommelse med Vilhelmina norra. Enligt överenskommelsen kan Vilhelmina norra i sin tur i viss utsträckning nyttja angränsande områden inom de norska sommarbetesmarkerna.

Miljödomstolen lämnade i deldom den 8 december 2006, i mål M 208-06, Svevind AB (Svevind) tillstånd att på Gabrielsberget i Nordmalings kommun uppföra och driva en gruppstation för vindkraft bestående av högst 40 vindkraftverk med en installerad effekt om totalt 120 MW och en höjd av högst 150 meter per verk (numera Gabrielsberget nord och syd). I deldomen sköt domstolen upp frågan om åtgärder för att begränsa verksamhetens påverkan på rennäringen inom området under en prövotid av två år från det att verksamheten tas i drift. Svevind skulle i samråd med tillsynsmyndigheten, Statens lantbruksuniversitet och berörda samebyar (renägare) utforma ett program för uppföljning av påverkan på rennäringen. Efter prövotidens utgång skulle redovisning av uppföljningen och eventuella förslag till åtgärder lämnas in till miljödomstolen.

Gabrielsberget Nord Vind AB och Gabrielsberget Syd Vind AB (nuvarande verksamhetsutövare avseende vindkraftparken på Gabrielsberget nord och syd) inkom den 17 september 2014 med en prövotidsredovisning om uppföljning av konsekvenser för rennäringen. Prövotidsredovisningen baserades på resultaten av ett kontrollprogram som tagits fram av Enetjärn Natur AB (Enetjärn) i samråd med forskare från Oslo och Tromsø universitet i anledning av vindkraftparken. I enlighet med kontrollprogrammet hade en intervjustudie genomförts med de renskötare som arbetat i Lögdeå vinterbetesland under den aktuella perioden. Under drifttiden hade även data från GPS-försedda renar analyserats. Resultaten från kontrollprogrammet och GPS-analysen hade Enetjärn sedan tillkännagivit i en slutrapport.

I en dom denna dag har mark- och miljödomstolen i mål M 208-06 avslutat provotidsförfarandet beträffande den i deldomen 2006-12-08 uppskjutna frågan angående påverkan på rennäringsen och fastställt slutliga villkor för verksamheten i anledning av den.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län (MPD) beslutade den 29 april 2015 att bevilja Gabrielsberget Vind AB tillstånd för uppförande och drift av gruppstation för vindkraft på Gabrielsberget (Gabrielsberget väst) inom fastigheten Jansmark 2:1, Nordmalings kommun. Tillståndet, som gäller 35 år från det att tillståndet vunnit laga kraft, omfattar uppförande och drift av maximalt 6 vindkraftverk med tillhörande anläggningar. Totalhöjden på vindkraftverken får uppgå till maximalt 200 meter. MPD sköt upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för åtgärder som kan begränsa påverkan på rennäringsen under drifttid. Förslag till slutliga villkor skulle redovisas med utgångspunkt från mark- och miljödomstolens dom i mål M 208-06, senast två månader efter att dom meddelats.

Vapsten och Vilhelmina norra överklagade MPD:s beslut till mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolen har i dom denna dag, i mål M 1421-15, upphävt beslutet och avslagit ansökan.

MPD beslutade den 3 juni 2015 att bevilja Ava Vindkraft AB (bolaget) tillstånd för uppförande och drift av gruppstation för vindkraft vid Ava i Nordmalings kommun. Tillståndet, som gäller 35 år från det att tillståndet vunnit laga kraft, omfattar uppförande och drift av maximalt 19 vindkraftverk och tillhörande anläggningar. Totalhöjden på vindkraftverken får uppgå till maximalt 200 meter. MPD sköt upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för åtgärder som kan begränsa påverkan på rennäringsen under drifttid. Förslag till slutliga villkor skulle redovisas med utgångspunkt från mark- och miljödomstolens dom i mål M 208-06, senast två månader efter att dom meddelats.

Byrkije, Vapsten och Vilhelmina norra (samebyarna) samt bolaget har i detta mål överklagat MPD:s beslut om en vindkraftpark vid Ava till mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde i målet den 1 juni 2015.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Yrkanden

Samebyarna

Samebyarna har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva MPD:s beslut. I andra hand har samebyarna yrkat att mark- och miljödomstolen ska undanröja MPD:s beslut och återförvisa målet till MPD för vidare handläggning.

Bolaget

Bolaget har yrkat att det överklagade beslutet ska ändras på följande sätt.

* Villkor 4 upphävs.

* Villkor 5 ges följande lydelse. ”Under uppförande- och avvecklingsfaserna får montering av vindkraftverk, mark-, väg-, ledningsarbeten och liknande åtgärder samt tunga transporter inom verksamhetsområdet inte förekomma under perioden 1 januari – 30 april om renbete pågår. Avsteg får göras med berörda samebyars medgivande.”

* Första stycket i villkor 10 ges följande lydelse. ”Verken ska utrustas med avisningssystem som ska vara i drift i skälig omfattning för att begränsa isbildning på rotorbladen.”

* Stycket under rubriken Ekonomisk säkerhet ska ges följande lydelse.

”För att tillståndet ska vara giltigt ska bolaget ställa en ekonomisk säkerhet om 500 000 kronor per vindkraftverk som omfattas av tillståndet, för kostnader som kan uppstå för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda.

Säkerheten ska ställas med lika stora delar det femte, tionde respektive femtonde året efter det att gruppstationen tagits i bruk. Om utbyggnaden sker etappvis får säkerheten ställas för varje etapp.”

Inställning

Länsstyrelsen i Västerbottens län (länsstyrelsen)

Länsstyrelsen har bestritt samebyarnas yrkanden.

När det gäller bolagets överklagande har länsstyrelsen avgett följande inställning.

Vad gäller villkor 4 ska detta upphävas för det fall mark- och miljödomstolen ålägger bolaget att som kompensation för att gynna havsörnens bevarandestatus tryggar redan befintliga revir i området. Utformningen av åtgärderna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och Projekt havsörn i Västerbotten. Länsstyrelsen ska få delegation att slutligt fastslå vilka åtgärder som ska vidtas.

Det accepteras att villkor 5 förtydligas på sätt bolaget har yrkat. Tiden bör dock förlängas så att tidsperioden börjar från 1 oktober och i slutet av den första meningen bör läggas till orden ”i området”.

Vad gäller villkor 10 har länsstyrelsen förslagit följande formulering. ”Verken ska, för att begränsa risken för iskast, vara försedda med utrustning som vid förekomst av is på rotorbladen stänger verken, tills risken för iskast är försumbar, eller minimerar förekomsten av is på dessa. Kontroll av avisningssystemet ska ske genom att programvarans och systemets funktion i övrigt verifieras årligen. Anteckning om genomförd kontroll ska redovisas i den årliga miljörapporten. Innan vindkraftanläggningen tas i drift ska varningsskyltar sättas upp med information om risk för iskast och andra nedfallande föremål. Utformningen och placeringen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.”

Länsstyrelsen har lämnat förslaget på villkorslydelse gällande avisning i ett annat överklagat beslut om vindkraftsetablering (mark- och miljödomstolens mål M 1422-14) och justerat lydelsen något i förhållande till villkor meddelat i mark- och miljödomstolens mål M 2534-14. Länsstyrelsen hänvisar också till att MPD i det senast fattade beslutet, den 12 maj 2016 gällande ny vindkraftetablering i Skellefteå, har använt ovanstående villkorslydelse.

Vad gäller ekonomisk säkerhet ska den ställas i sin helhet innan tillståndet tas i anspråk. Som stöd för detta har åberopats Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 6960-14.

Bolaget

Bolaget har motsatt sig samebyarnas yrkanden.

För det fall villkor 4 upphävs har bolaget slutligen föreslagit ett villkor med följande formulering. ”Bolaget ska, intill ett sammanlagt belopp om högst 300 000 kronor, bekosta åtgärder för att trygga befintliga havsörnsrevir i området eller andra lämpliga åtgärder i syfte att gynna havsörnens bevarandestatus. Åtgärdernas närmare utformning ska beslutas av tillsynsmyndigheten i samråd med Projekt havsörn i Västerbotten (Västerbottens Ornitologiska Förening)”. Bolaget har i anledning härav föreslagit att tillsynsmyndigheten med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om vilka åtgärder som ska utföras enligt villkoret.

Bolaget har i andra hand godtagit att villkor 10 formuleras på sätt länsstyrelsen angett.

Samebyarna

Samebyarna har bestritt ändring av villkor 5 och 10 för det fall tillstånd meddelas.

VAD PARTERNA HAR ANFÖRT

Samebyarnas överklagande

Samebyarna har i inledningsskedet ingett varsitt överklagande till domstolen. Sedan samebyarna angett en gemensam sakframställning vid sammanträdet har domstolen uppfattat att de har åberopat samma omständigheter till grund för överklagandena.

Samebyarna

Om området tillåts exploateras ytterligare kommer det att få till följd att rennäringen inte alls kan nyttja området. En ytterligare exploatering av området kommer bl.a. leda till att området som definieras av naturliga gränser i form av bl.a. Lögdeälv och Husån inte kommer att kunna nyttjas för renbete utan att riskera att sammanblandningar uppstår med intilliggande siidor (vinterbetesgrupper från respektive sameby). Detta leder i sin tur till att andra betesområden inom respektive sameby istället nyttjas av fler renägare med fler renar inom mindre områden. Detta leder i sin tur till att renbetet inom dessa områden inte ges

möjlighet att återhämta sig efter t.ex. några års betande och på sikt riskeras att helt omintetgöras. En sådan utveckling skulle leda till ytterligare en kränkning av rennäringens civilrättsliga skydd i egenskap av en bruksrätt till fast egendom grundad på sedvana och reglerad i lag.

Erfarenheten av kontrollprogrammet för Gabrielsberget nord och syd visar att renarna undviker vindkraftverken med upp till cirka 3 km. Detta innebär att renarna kommer att söka sig i första hand utanför området med den följderna att andra renägare kommer att påverkas av en ökande tillströmning av renar till sina renhjordar. Detta innebär att även renägare som inte har renar inom det direkta området kommer att påverkas av en utvidgning. Man skulle kunna tänka sig att renarna skulle söka bete väst/nordväst om Gabrielsberget. Här har dock Gabrielsberget Vind AB fått tillstånd att utöka med 6 vindkraftverk. Den sammanlagda effekten av de totalt 65 verken blir därför med stor sannolikhet att området inte längre går att använda för vinterbete. Det är osannolikt att anpassningsåtgärder skulle kunna kompensera dessa stora landskapsförändringar.

Det är samebyarnas bestämda uppfattning att den befintliga vindkraftsparken på Gabrielsberget aldrig borde ha erhållit tillstånd med hänsyn till hur den har påverkat rennäringens bedrivande inom det nu aktuella. Skadorna på rennäringen har varit påtagliga, vilket tydligt framgår av det kontrollprogram som gjorts för Gabrielsberget.

Kontrollprogrammet visar på att den befintliga vindkraftsparken Gabrielsberget påtagligt försvårar för rennäringen och där renarna nu finner betesro är området där den nu tillståndsgivna vindkraftsparken ska uppföras. Den planerade vindkraftsverksamheten i Ava-området ligger i anslutning till den vindkraftsverksamhet som redan bedrivs på Gabrielsberget. I det aktuella ärendet handlar det om ett område som isolerat blir påverkat så påtagligt att det norska distriktet inte fortsättningsvis kan bedriva renskötsel i området. Sammanhängande betesmarker är en förutsättning för att renskötsel traditionellt kan bedrivas.

Lögdeå vinterbetesområde är utpekats som ett konventionsområde i den kommande renbeteskonventionen mellan Sverige och Norge. I områdesprotokoll har området utpekats

som ett område att bruka för Byrkije som vinterbete. Om de vindkraftsplaner genomförs, som nu är aktuella, kommer detta innebära att området inte kommer att kunna brukas som planerats. Eftersom Byrkije saknar andra motsvarande betesmarker så kan detta komma att innebära att en eller flera renskötare kan tvingas att sluta med sin näring. Det finns också en överhängande risk att Byrkije renbetesdistrikt på sikt kommer att kräva andra betesområden inom den egna eller Vilhelmina norras betesområden Detta kommer att få effekter för genomförande av konventionen. Det finns inte i Västerbotten andra liknande områden som kan komma ifråga för vinterbete. Detta kommer också att få en negativ betydelse för Vapsten och Vilhelmina norra eftersom dessa byar, som en kompensation för att de lämnar Lögdeå vinterbetesområde till Byrkije att bruka istället har erbjudits sommarbete i Norge på Byrkijes marker. Frågan har uppmärksammats av både norska ansvariga myndigheter och den norska regeringen. Man kan förvänta sig att detta kan bli en tvistefråga mellan den svenska och den norska regeringen. Företrädare för norska regeringen har den 24/6 2015 intervjuat Byrkije om vilka effekter som länsstyrelsens beslut kan komma att få för möjligheten att genomföra renbeteskonventionen. Från norska regeringen ser man allvarligt på frågan, inte minst eftersom en sekundäreffekt av att Byrkije förlorar utpekade konventionsarbeten kan komma att försena hela processen.

Det nu aktuella beslutet gällande Ava stödjer sig i stor utsträckning på att området till stora delar ligger inom ett område som är klassificerat som riksintresse för vindbruk. Det konstateras i beslutet att i ett fall som det nu aktuella kan man inte utesluta att de båda intressenterna rennäring och vindbruk inte kan samexistera. Trots detta konstaterade menar MPD att riksintresset vindbruk får ges företräde. MPD skriver vidare i sitt beslut att områdets användning kommer att inskränkas kraftigt även om skyddsåtgärder vidtas. Trots dessa relativt starka uttalanden så kommer MPD till slutsatsen att vindkraftsparken i Ava ska tillåtas. Hänvisningen till att en prioritering av området skett utifrån att Ava är utpekad som ett riksintresseområde för vindbruk kan inte betraktas utan att se till helheten i Lögdeå vinterbetesområde. Den redan genomförda etableringen av 40 vindkraftsverk har helt ritat om kartan om hur vinterbetesområdet kan brukas. Sett i ett teoretiskt historiskt perspektiv kan man ha en viss förståelse för att Ava-området en gång fick klassificeringen riksintresse för vindbruk. Genom att Svevind fick rätt att bygga 40 verk på Gabrielsberget så har dock

förutsättningarna dock helt förändrats. En etablering av de 19 nya verken i Ava måste betraktas i ett kumulativt perspektiv med de redan uppförda 40 verken samt de tidigare beslutade 6 verken.

När riksintresse för rennäring utsågs var det begränsningar i hur stora områden som fick utses som riksintresse för rennäring. Vilhelmina norra fick endast utse en mindre del av samebyns betesmarker som riksintresse och eftersom konventionsområden har ett särskilt skydd enligt DS 2010:22 utsågs inte Lögdeå betesområde som riksintresseområde. Området har varit med i förhandlingar om renbeteskonventionen sedan arbetet med den nya renskötselkonventionen påbörjades med att en renbeteskommission utsågs 1997. Renbeteskommissionen överlämnade sitt förslag 2001 där Lögdeå betesområde var med som ett konventionsområde. Samebyn anser att eftersom DS 2010:22 är lagd som en promemoria och att både Sverige och Norge undertecknat det mellanstatliga avtalet 2009 ska skyddet för konventionsområdet vara gällande.

Rennäringen är en näring som kräver stora orörda områden. En samebys hela betesområde används inte konstant i renskötsel, men alla delar måste finnas tillgängliga för att renskötseln ska kunna fortleva eftersom varje område rymmer olika betestillgångar och nyttjas beroende på väderförhållanden och tillgänglighet. Områden måste t.ex. ”vila” under perioder för att återhämta sig efter en tid av bete. På grund av väderförhållanden, betesförhållanden, rovdjursförekomst och olika intrång måste det vidare vara möjligt att använda skilda områden vid olika tillfällen. Detta innebär att det i vissa fall kan förflyta en längre tid mellan renarnas utnyttjande av ett specifikt område. Lögdeå betesområde hade, innan vindkraftsparken Gabrielsberget nord och syd uppfördes, naturliga förutsättningar för att hysa 1500 renar. I konventionsförhandlingar har området utsetts för att hysa hela Byrkijes reinbetesdistrik som har tre enheter att bedriva renskötsel med 1500 renar.

Samebyarna vill också hänvisa till Sametingets yttrande den 26 november 2014 där Sametinget befarade att planerad park skulle perforera vinterbetesområdet i så stor utsträckning att det skulle bli oanvändbart för rennäringen. Sametinget anser att miljöbalkens försiktighetsprincip ska råda när det kommer till etableringar av vindkraft.

Det meddelade tillståndet innebär en för rennäringsen förändrad markanvändning och försämrade förutsättningar att bruka samma markområde och finna bete för samebyarnas renar. Detta betyder att det inte är möjligt för vindkraftverksamheten och rennäringsen att samexistera i området. Samebyarna motsätter sig att det skulle finnas något rättsligt stöd för att en bruksrätt såsom renskötselrätten utgör ska anses behöva tåla en viss begränsning och försämring av sina grundläggande förutsättningar på grund av det ökade behovet av bl.a. förnyelsebar energi. Ett sådant resonemang är dels en kränkning av det skydd som följer av egendomsskyddet, men också ett diskriminerande förhållningssätt eftersom det skulle betyda att rennäringsen presumeras tåla mer skada i sin bruksrätt än andra jämförbara nyttjanderätter.

Angående samexistens mellan vindbruk och rennäringsen menar bolaget att skilda intressen måste kunna tåla en viss påverkan utan att det ska betraktas som en påtaglig skada. När den s.k. samexistensen medför att rennäringsen inte kan bedrivas i ett visst område och att ett konventionsområde påverkas så mycket att det inte går att bedriva traditionell rennäringsen utan att genomföra konstgjord andning så som tillskottsodring, anser samebyarna att vindkraften inte ska ges företräde. Stora mängder av den el som produceras exporteras till andra länder och gynnar inte heller Sverige. Erfarenheter visar att påverkan redan idag är påtaglig av den befintliga vindkraftsparken. Elproduktionen av vindkraftsparken Ava sägs motsvara den årliga förbrukningen av ca 38 000 villor och 2007 motsvarade 1 terawattimme lika mycket energi som 40 000 villor. Samtidigt exporterade Sverige mellan 19-20 terawattimmar el under 2015. Frågan är då om det är rimligt att samebyar och renskötsel företag i det värsta scenariet ska behöva sluta med sin traditionella näring som familjer i generation bedrivit för att Sverige ska kunna exportera el.

Vapsten och Vilhelmina norra innehar enligt NJA 2011 s. 109 och rennäringslagen (1971:437) 3 § 2 p. renskötselrätt till det aktuella området. Byrkije har genom avtal med Vilhelmina norra rätt att nyttja området för vinterbete. Det meddelade tillståndet innebär en sådan förändrad markanvändning att samebyarnas nyttjanderätt inskränks genom att renskötsel påtagligt försvåras. När renskötselns markanvändning ofrivilligt måste ändra sin

traditionella markanvändning så uppstår en inskränkning av samebyns bruksrätt. Mot den bakgrunden bör ansökan om tillstånd till den planerade vindkraftsparken vid Ava avslås.

MPD:s beslut att skjuta upp prövningen av de slutliga villkor som ska gälla för verksamheten i förhållande till rennäringsen är felaktigt. Enligt förarbetena till motsvarande bestämmelse i miljöskyddslagen ska prövotidsförfarandet tillämpas restriktivt. Enligt samebyarna är de gjorda utredningarna för intilliggande vindkraftspark, Gabrielsberget nord och synd, tydliga när det kommer till de negativa konsekvenser som har följt av verksamheten på rennäringsens möjligheter att bruka samma område. Prövotidsförfarandet innebär en möjlighet att skjuta upp en viss villkorsfråga när verkningarna av en verksamhet inte med tillräcklig säkerhet kan förutses. Samebyarna anser att verkningarna av den planerade vindkraftsparken som planeras i direkt anslutning till en redan befintlig vindkraftspark, där ett s.k. kontrollprogram har utförts, inte är grund för att besluta om s.k. prövotidsförfarande.

Konsekvenserna för rennäringsen kan inte beskrivas fullt ut när inga gällande villkor finns beslutade om för vindkraftsparken. Konsekvenserna för hur vindkraftsparkerna påverkar rennäringsen är kända och därför skulle också MPD ha kunnat besluta om villkor så att samebyarna hade kunnat bedöma vindkraftsparkens påverkan på rennäringsen. Samebyarna anser att MPD inte har haft underlag att se kvarvarande konsekvenser av vindkraftsparken efter skadeförebyggande åtgärder är genomförda och därför inte borde ha beviljat tillstånd i ärendet innan M 208-06 är avslutat.

Bolaget

Klagandena anför, till grund för att verksamheten inte ska tillåtas, att erfarenheterna från den befintliga vindkraftsanläggningen vid Gabrielsberget visar att anläggningen har medfört negativ påverkan på rennäringsen i området. Frågan om Gabrielsbergets påverkan på rennäringsen är föremål för prövotid i mark- och miljödomstolens mål M 208-06. Uppföljningen av Gabrielsbergets vindkraftsanläggning visar att området inte har kunnat användas för vinterbete i samma utsträckning som tidigare samt att arbetsinsatser och kostnader har ökat för att hålla renarna inom området. Bolagets och WSP Sverige AB:s (WSP) uppfattning är att de negativa konsekvenserna till stor del hade kunnat undvikas

eller kraftigt minimeras med korrekt utformade skyddsåtgärder av det slag som bolaget föreslog för MPD ifråga om vindkraftsanläggningen vid Ava. MPD har i tillståndet för Ava skjutit upp frågan om slutliga villkor för att begränsa verksamhetens påverkan på rennäringen.

Det faktum att en etablering av vindkraft i ett område innebär viss negativ påverkan på förutsättningarna att bedriva rennäring medför inte i sig att en lokalisering ska anses otillåten. För att överhuvudtaget möjliggöra en av lagstiftaren eftersträvad samexistens mellan olika samhällsintressen måste skilda intressen kunna tåla en viss påverkan utan att denna nödvändigtvis betraktas som en påtaglig skada. Att möjligheterna att bedriva rennäring i viss mån kan begränsas beror inte, som klagandena hävdar, på att rennäringen särbehandlas i förhållande till andra intressen eller att enstaka ingrepp skulle sakna betydelse eftersom rennäringen ianspråktar så pass ”stora” områden.

Av de GPS-positioneringar som genomförts åren 2013-2015, som klagandena hänvisar till, framgår att renarna till stor del uppehållit sig i ett område som sträcker sig från vindkraftsanläggningen vid Gabrielsberget och mot väg E4 där nu aktuell vindkraftsanläggning kommer att lokaliseras. Det framgår också att antalet positioneringar inom den befintliga vindkraftsanläggningen inte är avsevärt lågt sett till vinterbetesområdet som helhet och att det finns andra delar av vinterbetesområdet som har ett avsevärt lägre antal positioneringar. Positioneringarna synes alltså inte ge något stöd för en generell slutsats om att renarna undviker vindkraftsanläggningen eller större vägar. Därmed går det inte heller att dra slutsatsen att en vindkraftsanläggning vid Ava skulle få avgörande betydelse för möjligheterna att bedriva renbete.

I likhet med MPD anser bolaget att det är en alltför långtgående slutsats att, mot bakgrund av erfarenheterna från Gabrielsberget, påstå att renskötseln helt kommer att upphöra inom området om verksamheten vid Ava kommer till stånd. Bolaget anser dock, till skillnad från MPD, att de utredningar som redovisats för MPD visar att en samexistens mellan vindbruket och rennäringen i området är fullt möjligt efter vidtagande av lämpliga skydds-

åtgärder. Det är inte en förutsättning för samexistens att rennäringen fortsatt ska kunna bedrivas inom området i samma omfattning som tidigare.

Om rennäringen däremot ges företräde framför vindbruk, i enlighet med vad klagandena anser, så skulle det utpekade riksintresset för vindbruk oundvikligen gå förlorat inom verksamhetsområdet. Konsekvenserna härav är att ett tillskott av förnybar energi-produktion om uppskattningsvis 190 GWh per år (motsvarande den årliga förbrukningen av hushållsel för ca 38 000 villor) inte kommer till stånd.

MPD har skjutit upp frågan om fastställande av slutliga villkor för att begränsa verksamhetens påverkan på rennäringen i syfte att samordna villkoren med de villkor som kommer att föreskrivas för befintliga Gabrielsberget (nord och syd) och Gabrielsberget väst. Bolaget anser att det kan vara rimligt att vid fastställandet av de slutliga villkoren ta hänsyn till Gabrielsberget nord och syd och har därför inte något att erinra mot det föreskrivna prøvotidsförfarandet. I övrigt finns det dock enligt bolagets uppfattning inga hinder mot att föreskriva slutliga villkor så snart mark- och miljödomstolen har avslutat prøvotiden i mål M 208-06. Det faktum att en prøvotid föreskrivits beror alltså inte på att frågan om verksamhetens påverkan på rennäringen skulle vara otillräckligt utredd av MPD.

2009 års renskötselkonvention ("Renskötselkonventionen") är inte ratificerad och utgör således varken svensk lagstiftning eller underlag vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Regeringen föreslår i Ds 2010:22, Ny lag som inkorporerar 2009 års Renskötselkonvention med svensk rätt, att Renskötselkonventionen ska inkorporeras på samma sätt som 1977 års renbeteskonvention. Denna inkorporerades i svensk rätt genom Lag 1972:114, med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning. Upplysningsvis har Sametinget i ett styrelsebeslutet den 21 september 2010 motsatt sig att Renskötselkonventionen i dess nuvarande utformning inkorporeras i svensk rätt.

Utöver att Renskötselkonventionen, åtminstone i dagsläget, inte utgör en del av svensk rätt, kan följande noteras. Artikel 4 stadgar att de i Renskötselkonventionen berörda renbetes-

distrikten så långt som möjligt ska skyddas från ingrepp som påtagligt försvårar rennäringen i distrikten. Ordalydelsen överensstämmer således med 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken. Artikel 4 utgör ett tillägg i förhållande till 1977 års Renbeteskonvention. Av Ds 2010:22 framgår uttryckligen att bestämmelsen inte ska innebära ett mer långtgående skydd för ingrepp på mark där renskötsel bedrivs än vad som gäller för rennäringen i Sverige i allmänhet. Vidare preciseras att en framtida inkorporering av Artikel 4 inte hindrar tillämpning av miljöbalkens hushållningsregler. Nationella beslut rörande markanvändning som medför att ett intresse får ge vika efter ett annat ska tillåtas. Det kan även noteras att inkorporeringen av 1977 års renbeteskonvention inte föranledde något utpekande av riksintressen i berörda områden. Inget sådant utpekande föreslås eller rekommenderas heller i Ds 2010:22. Generellt syftar Renskötselkonventionen till att avveckla administrativa och legislativa hinder mellan konventionsstaterna vad gäller möjligheten att nyttja berörda renbetesområden samt till att ingen åtskillnad ska göras avseende renskötarens nationalitet. Syftet är således inte att tillskapa ett mer utökat skydd än vad som gäller enligt nationell rätt i respektive konventionsstat. Renskötselkonventionen skulle alltså inte, även om den vore tillämplig, föranleda någon annan bedömning än den som blir följden av tillämpningen av 3 kap miljöbalken.

Länsstyrelsen

Samebyarna har i överklagandena lagt stor vikt vid de kumulativa effekterna från olika verksamheter i hela samebyarnas renskötselområden, som om alla driftsätts, kan medföra att rennäring inte kommer att kunna fortsätta bedrivas på traditionellt sätt. Överklagandena bör fokusera på anläggningens lokalisering och omfattning vid Ava samt de kumulativa effekter som angränsande vindkraftparker kan medföra för rennäringen.

MPD har vid prövningen gjort en avvägande bedömning av intressena rennäring kontra samhällets behov av förnyelsebar energi, i ett område där vindkraften är utpekad som riksintresse. Stor vikt lades vid att ansökan avsåg ett område i nära anslutning till en redan etablerad stor vindkraftanläggning med de samutnyttjande möjligheter det innebär. Även om utredningar visat att rennäringen påverkats negativt av befintlig vindkraftpark gjordes bedömningen att den aktuella parken får accepteras ur rennäringssynpunkt. I fråga

huruvida de båda näringarna kan samexistera eller inte håller länsstyrelsen inte med samebyarnas påstående om att etablering i området skulle innebära att renar inte alls kan finna betesro i området och dess närhet och därmed leda till betesbortfall. Länsstyrelsen vill också understryka att det gått förhållandevis kort tid sedan drifttagningen av befintlig park på Gabrielsberget och att det därför är svårt att få en rättvis bild över hur tillvänjning av renar skett i området. Bild från GPS-studier visar på högsta koncentration för samling av renar direkt sydost om befintlig etablerad vindkraftpark.

Vad gäller provotiden står länsstyrelsen fast vid att villkor/föreskrifter avseende rennäring ska samordnas med redan befintlig vindkraftanläggning på Gabrielsberget. I prövningen av det nu överklagade ärendet ansåg länsstyrelsen att erfarenheterna från kontrollprogrammet för befintlig vindkraftpark är viktiga att ta med som underlag för framtida utredningar/provotidsvillkor. Det är viktigt att dra lärdom av erfarenheter utifrån kontrollprogrammet under verksamhetens olika faser men också samordna villkoren för att underlätta för bolag, berörda samebyar och tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen vill förtydliga att man inte överlåtit åt parterna att komma överens om lämpliga åtgärder för att begränsa påverkan på rennäringen. Syftet med provotidsredovisningen är att bolaget ska ta fram förslag till försiktighetsåtgärder som är samordnade med villkoren för Gabrielsberget nord och syd och utifrån detta är det sedan MPD som beslutar om slutliga villkor. När det gäller Renskötselkonventionen konstaterar länsstyrelsen att området i samband med prövning av ärendet inte omfattades av något fastställt konventionsområde även om förslag till ny renskötselkonvention lämnats in till regeringen.

Bolagets överklagande

Bolaget

Villkor 4

MPD har som skäl för att föreskriva detta villkor anfört att det inte kan uteslutas att örnar etablerar sig i närområdet innan vindkraftsparken är uppförd. Detta är förvisso sant, men detsamma gäller för i princip varje tänkbar lokalisering av vindkraft i skogslandskap i kustnära områden och detta kan inte anses utgöra skäl nog för att föreskriva ett villkor som riskerar att på ett så ingripande sätt påverka förutsättningarna att realisera projektet. Villkor

av den här typen är mycket ovanliga för vindkraftsetableringar och riskerar att helt omöjliggöra en realisering av vindkraftsparken eftersom projektförutsättningarna måste vara kända i god tid innan arbetena påbörjas för att det ska vara möjligt att fatta ett investeringsbeslut.

I nu aktuellt fall har förekomsten av havsörn och dess rörelsemönster utretts. Av underlaget i målet framgår att havsörnar vid genomförda inventeringar observerats i anslutning till det aktuella vindkraftsområdets gränser, men inte vid ett enda tillfälle inom dess gränser. De boplatser som kartlagts ligger alla på betryggande avstånd från området och ingenting tyder på att det föreligger någon beaktansvärd risk för att havsörn ska flytta närmare vindkraftsparken. Födottillgången inom verksamhetsområdet bedöms vara mycket begränsad och havsörnarna bedöms i första hand röra sig utmed kusten och i anslutning till sitt häckningsområde. Riskerna bedöms därför vara lätta för kollisioner med vindkraftverk och därmed påverka havsörnen i området.

Bolaget har, i samband med uppföljande fågelinventeringar under våren 2015, låtit utreda frågan om avstånd till närmaste boplatser för havsörn. Utredningen ger vid handen att avståndet överstiger 3 km vilket är det längsta skyddsavstånd som rekommenderas i Naturvårdsverkets rapport 6467, "Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss". Det förtjänar att påpekas att det skyddsavstånd som rekommenderas av Naturvårdsverket är ett uttryck för försiktighetsprincipen och är tänkt att tillämpas i fall då de närmare förhållandena inte är kända. I detta fall är förhållandena sådana att risken för otillåten påverkan på havsörn kan uteslutas.

För det fall villkoret upphävs, har bolaget ingen erinran mot att domstolen föreskriver villkor om att bolaget ska bekosta åtgärder för att gynna havsörnens bevarandestatus, liksom att tillsynsmyndigheten bemyndigas att besluta vilka närmare åtgärder som ska vidtas. Bolaget har varit i kontakt med Projekt havsörn och Skogsstyrelsen för att få en uppfattning om storleken på sådana intrångsersättningar som länsstyrelsen nämner. Storleken kan för närvarande inte beräknas i detalj då den bland annat är beroende av den pågående markanvändningen respektive hur lång tid som intrångsersättningen ska avse.

Bolaget bedömer dock, med utgångspunkt i att skogen kring boplatserna ska bevaras under den aktuella tillståndstiden (35 år) att en rimlig ersättning skulle kunna uppskattas till 150 000 kronor för respektive havsörnsbo. Bolaget anser dock inte att det är nödvändigt eller ens lämpligt att i tillståndet reglera detaljerna i de åtgärder som ska bekostas, dvs. om medlen ska användas för att bekosta naturvårdavtal i syfte att skydda ett eller två havsörnsrevir eller för någon annan åtgärd. Andra lämpliga åtgärder för att gynna havsörnens bevarandestatus skulle exempelvis kunna vara att bekosta inventeringar och andra utredningar som kan ligga till grund för fortsatt skyddarbete. Mot den bakgrunden föreslår bolaget det ovan angivna villkoret och bemyndigandet.

Villkor 5

Villkoret är otydligt på så sätt att det inte närmare framgår vilka åtgärder som omfattas av begreppet ”anläggningsarbeten”. Bolaget uppfattar att det som avses är montage av vindkraftverk, mark-, väg-, ledningsarbeten och liknande åtgärder samt tunga transporter. Villkoret bör däremot inte gälla exempelvis driftsättningsåtgärder som genomförs i tid därefter. Bolaget yrkar därför att villkoret förtydligas i det avseendet. Vidare kan villkoret, med dess nuvarande utformning, tolkas som att service- och reparationsarbeten under driftfasen inte tillåts då renbete pågår. En sådan begränsning skulle sannolikt resultera i betydande produktionsförluster och är därför inte rimlig att ålägga verksamhetsutövaren. Sådana arbeten kommer dessutom att vara mer begränsade till tid och omfattning jämfört med de arbeten som utförs under uppförande- respektive avvecklingsfasen och kommer därför inte att störa renbetet på motsvarande sätt. Villkoret bör därför förtydligas så att det framgår att det endast gäller under uppförande- och avvecklingsfaserna.

Oavsett ovanstående kan villkoret komma att innebära att anläggningsarbetena kraftigt försenas med risk för fördyring och att arbetena måste fördelas under fler säsonger än vad som annars skulle behövas. Samtidigt har bolaget förståelse för att omfattande byggnads- och transportarbeten kommer att ha en avhållande effekt på rennäringen och att en viss begränsning i när arbetena kan utföras därför är motiverad.

Av rennäringsanalysen framgår att området används för vinterbete i mindre omfattning under början av vinterbetesperioden och i större omfattning under den senare delen av perioden. Bolaget anser därför att en rimlig avvägning innebär att arbetena tillåts utföras till och med december månad men att bolaget under resterande del av vinterbetesperioden åläggs begränsningar av hänsyn till renbetet.

Villkor 10

Villkorsformuleringen är otydlig och föranleder osäkerheter beträffande vilken funktion avisningssystemet ska ha. Uttrycket ”fungerande” avisningssystem skulle kunna tolkas som att avisningssystemet helt ska utesluta isbildning. I dagsläget finns det dock inte något kommersiellt tillgängligt system som garanterar att is aldrig bildas på rotorbladen. Ett villkor med innebörden att isbildning aldrig får uppkomma är därför inte tekniskt möjligt att efterleva. Vid torr luft och inte en allt för stor islast sker sublimation, dvs. isen förångas utan att först smälta. Det finns därför ingen anledning att ha ett system i drift så fort det finns risk för isbildning. Det avisningssystem som i dagsläget är vanligast förekommande och mest beprövat aktiveras först sedan isbildning i tillräckligt stor omfattning har konstaterats. Ett sådant system måste enligt bolagets uppfattning anses motsvara bästa möjliga teknik.

Eftersom en överträdelse av ett villkor kan medföra ett straffrättsligt ansvar bör det inte vara formulerat på ett sådant sätt att det föreligger någon osäkerhet om hur villkoret ska tolkas. Villkoret får därtill inte vara formulerat så att det är omöjligt att uppfylla det. Villkoret bör inte heller vara onödigt långtgående. Villkoret måste därför förtydligas så att det står klart för verksamhetsutövaren vilka skyldigheter som villkoret innebär. Det bolaget kan göra är att installera ett avisningssystem som finns kommersiellt tillgängligt och tillse att systemet är i drift i den omfattning som normalt sker vid användning av avisningssystem. Antalet tillgängliga system för avisning är idag begränsat men fler system kan förväntas bli tillgängliga i framtiden. Exakt vilken funktion ett framtida avisningssystem kan garantera är inte möjligt att förutse med exakthet. Ett villkor om avisningssystem bör därför så långt möjligt vara teknikneutralt för att möjliggöra att bästa möjliga teknik kan användas vid en framtida upphandling av vindkraftverk och för

att undvika att upphandlingen begränsas till ett alltför litet antal leverantörer. En alltför begränsad upphandling riskerar också att medföra att det i andra avseenden bästa alternativet, exempelvis i produktionshänseende, måste väljas bort. Ett eventuellt villkor om avisningssystem bör därför inte utformas mer specifikt än att ett avisningssystem ska vara i drift i skäligen omfattning för att begränsa isbildning på rotorbladen.

I andra hand godtas den villkorsformulering som föreslagits av länsstyrelsen.

Ekonomisk säkerhet

Föreskriften innebär att säkerheter motsvarande betydande belopp måste ställas innan några åtgärder vidtas, vilket innebär att projektet måste bära en avsevärd kostnad i ett tidigt skede. För att det ska vara möjligt att genomföra projektet har bolaget föreslagit att säkerheten ställs efter hand enligt plan under de 15 första åren från det att vindkraftverken tas i bruk. Sådana föreskrifter förekommer i tillstånd för landbaserad vindkraft och är sedvanliga i tillstånd för havsbaserad vindkraft. Något godtagbart skäl för att föreskriva strängare krav i detta fall föreligger inte.

Länsstyrelsen

Villkor 4

Som framgår av beslutet kan det dröja lång tid innan driftsättning av parken sker och det finns trots allt havsörn vid kustområdet. Därför kan det inte uteslutas att det kan komma att finnas boplatser på närmare avstånd vid tidpunkt för uppförande av verk. Länsstyrelsen hänvisar också till att området utgör ett viktigt reproduktionsområde för havsörn i länet vilket framgår av länsstyrelsens rapport - Vindbruk och örn i Västerbottens län - Meddelande 8, 2010.

Om domstolen föreskriver kompensationsåtgärd för havsörnens bevarande genom att trygga redan befintliga revir ska villkor 4 upphävas. Projekt havsörn i Västerbotten har arbetat med havsörn sedan mitten av 1980-talet. Med 20 års erfarenhet av arten byggdes år 2003 ett konstgjort bo i ett område som bedömdes vara mycket lämpat för en kolonisering av havsörn. Trots detta tog det nio år innan havsörnar visade sig i reviret och började

använda boet. Örnarna använde boet endast under två säsonger, sedan byggde de ett eget bo på annan plats i reviret. Länsstyrelsen föreslår att man tryggar redan befintliga revir i området för framtiden, så att förutsättningar för häckningsframgångar i dessa revir ökar. Detta skulle ge en positiv effekt på havsörnspopulationen. I Nordmalings kommun finns sex kända revir av havsörn, varav två ligger på privat mark. Länsstyrelsen föreslår att dessa två revir skulle kunna ingå i en kompensationsåtgärd där bolaget betalar intrångsersättning till markägarna mot att stor hänsyn tas till boplatserna. Detta förutsätter förstås att berörda markägare godkänner åtgärden.

Villkor 5

Villkoret syftar till de arbeten som utförs under anläggningsfasen av vindkraftsparken och inte under driftsfas. Länsstyrelsen instämmer därför med bolaget om att villkoret kan förtydligas på sätt bolaget angett. Tiden bör dock förlängas så att tidsperioden börjar från 1 oktober och i slutet av den första meningen bör läggas till orden ”i området”.

Ekonomisk säkerhet

När det gäller ekonomisk säkerhet hänvisar länsstyrelsen till Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 augusti 2014 (M 9473-13) där det framgår att ett fast belopp ska ställas som säkerhet innan tillståndet tas i anspråk. Länsstyrelsen anser att det kan finnas situationer där en successiv uppbyggnad av säkerheten bedöms vara mer lämplig att föreskriva, exempelvis vid byggande av stora parker som byggs etappvis. Det kan då finnas skäl att ställa säkerheten etappvis men den bör även då ställas innan aktuella verk i den etappen anläggs. Rent teoretiskt skulle en kostnad för återställande kunna bli aktuell redan så snart verken har uppförts, innan de tas i drift. Länsstyrelsen motsätter sig därför bolagets föreslagna ändring av lydelsen; ”det femte, tionde respektive femtonde året efter det att gruppstationen tagits i bruk”.

Samebyarna

Villkor 5

Samebyarna ställer sig frågande till varför villkoret ska justeras i enlighet med bolagets förslag. De har betesrätt inom det aktuella området mellan den 1 oktober – 30 april. Om

villkoret justeras i enlighet med bolagets förslag innebär det likväl att anläggningsarbeten får företas under tiden 1 oktober till och med sista december, dvs. under tre månader som utgör halva vinterbetessäsongen. En sådan justering skulle enligt samebyarna innebära en påtaglig skada och försämring av uppställt villkor med hänsyn till rennäringen. Oavsett om villkoret innebär en betydande produktionsförlust för bolaget så skulle en justering av villkoret medföra sådana svårigheter för rennäringen att nyttja samma område under större delen av en vinterbetessäsong under de år som anläggningsarbeten pågår.

Villkor 10

Det finns en risk för renar och renskötare avseende iskast när de befinner sig i området. Rensköterna på Gabrielsberget har hittat isblock en bra bit från verken och det är därför viktigt att det finns ett fungerande avisningssystem.

UTREDNINGEN

Samebyarna har som skriftlig bevisning åberopat sakkunnigutlåtande upprättat av PS, rapporten ”Renar och vindkraft II – Vindkraft i drift och effekter på renar och renskötelse” (publicerad av Statens lantbruksuniversitet) samt protokoll från syn den 3 december 2015 i mål M 208-06. Som muntlig bevisning har samebyarna åberopat partsförhör med TEL och LAÅ samt sakkunnigförhör med PS.

Bolaget har som skriftlig bevisning åberopat två avsnitt ur miljökonsekvensbeskrivningen, sakkunnigutlåtanden upprättade av AL och AB samt rapporter upprättade av Enetjärn. Som muntlig bevisning har bolaget åberopat sakkunnigförhör med AL och AB.

DOMSKÄL

Ramen för domstolens prövning

I enlighet med samebyarnas yrkanden, kommer mark- och miljödomstolen inledningsvis att pröva om det finns skäl att upphäva MPD:s beslut om tillstånd till den planerade vindkraftsparken i Ava och därmed avslå bolagets tillståndsansökan, alternativt om det finns skäl att undanröja beslutet och återförvisa målet till MPD för fortsatt handläggning. För det fall domstolen kommer fram till att det inte föreligger skäl att vare sig upphäva eller undanröja beslutet, kommer domstolen att pröva bolagets yrkande om ändring av vissa villkor.

Gällande rätt

Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden

Enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Enligt förarbetena till miljöbalken ska bestämmelserna i 3 kap. om hushållning med mark och vatten kunna utgöra ett instrument för samlade bedömningar i samhällsplaneringen för en hållbar utveckling där mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning tryggas (prop. 1997/98:45 del 1 s. 245). När miljöbalken trädde i kraft upphävdes lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m., naturresurslagen. Bestämmelserna i 3 kap. miljöbalken motsvarar den tidigare regleringen i 2 kap. naturresurslagen. I förarbetena till denna angavs bl.a. följande. I en god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt ligger ett krav att intressen och anspråk som hänger samman med livsmedelsförsörjningen, industrins råvaruförsörjning, energiförsörjningen och samhällsbyggandet ska beaktas. Däri ligger bl.a. krav på att lämpliga områden ställs till förfogande för samhällsbyggandets olika led i form av t.ex. anläggningar för produktion och teknisk

försörjning. I en god hushållning ingår också att disponera resurserna och utforma nödvändiga ingrepp med hänsyn till människors behov och så att mångformigheten i natur- och kulturmiljön bevaras. Beslut om användningen av våra naturresurser innebär i många fall att man måste göra avvägningar mellan ett flertal, ofta motstridiga intressen. Ekologiska, sociala och samhällsekonomiska synpunkter måste därvid vägas mot varandra på ett sätt som sammantaget främjar god hushållning. Vid valet mellan att bevara naturresurser eller att ta dem i anspråk bör i princip en samhällsekonomisk bedömning göras av vilken åtgärd som är att föredra. Den samhällsekonomiska värderingen måste göras bl.a. med utgångspunkt i målen för den ekonomiska politiken (prop. 1985/86:3 s. 150 ff).

Mark- och vattenområden som har betydelse för bl.a. rennäringen ska, enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. Enligt andra stycket ska områden som är av riksintresse för rennäringen skyddas mot åtgärder som avses i första stycket. Bestämmelsen avser, i första stycket, att ge ett grundskydd för bl.a. rennäringen mot åtgärder i samhällsbyggandet och i annan verksamhet som innebär oåterkalleliga ingrepp i de avsedda mark- eller vattenområdena eller som i andra avseenden påtagligt försvårar näringarnas bedrivande (prop. 1985/86:3 s. 160 f). Att områden som har betydelse för rennäringen så långt möjligt ska skyddas innebär att en avvägning ska göras mellan detta intresse och motstående intressen. Avvägningen ska innefatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av det skydd som paragrafen ger (prop. 1985/86:3 s. 155). Skyddet för rennäringen i paragrafens andra stycke syftar till att bibehålla förutsättningarna för näringen genom att ge de viktigaste områdena inom varje sameby ett särskilt skydd. Betydelsen av olika markområden inom renskötselområdet varierar starkt. Skyddet ska ta sikte på sådana områden som det med hänsyn till skilda led i rennäringens utövande i olika samebyar är särskilt angeläget att skydda. Sådana områden kan omfatta t.ex. flyttleder, kalvningsland samt vissa områden med särskilt goda betesförhållanden (prop. 1985/86: 3 s. 161).

Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för bl.a. energiproduktion så långt möjligt skyddas mot åtgärder som

påtagligt kan försvåra tillkomsten av sådana anläggningar (första stycket). Områden som är av riksintresse för sådana anläggningar ska skyddas mot nämnda slags åtgärder (andra stycket). Första stycket innebär att kommunerna och de statliga myndigheterna ska ta hänsyn till områden av angivet slag genom att t.ex. inte planera för eller lämna tillstånd till sådana verksamheter inom eller i närheten av områdena som kan hindra eller påtagligt försvåra ett utnyttjande av dessa för de ändamål som anges i 8 §. Det innebär t.ex. att åtgärder som kan försvåra driften av anläggningen inte bör tillåtas i anläggningens närhet. Enligt andra stycket får åtgärder inte vidtas som skulle hindra eller försvåra utnyttjandet eller tillkomsten av en anläggning. Bestämmelsen ger dock inte någon grund för ingripande mot den mark- eller vattenanvändning som redan pågår inom det berörda området. Tillämpningen av 8 § kan bli aktuell endast för tillkommande tillståndspliktiga åtgärder (prop. 1985/86:3 s. 167 f). Det förhållandet att ett område har utpekats som ett riksintresse för vindbruk innebär inte något avgörande skäl för att tillåta en etablering som avses med utpekandet. Utpekandet kan emellertid utgöra underlag vid den bedömning som ska göras enligt 3 kap. 1 § miljöbalken om vilken markanvändning som på lång sikt är den lämpligaste från allmän synpunkt (jfr. Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 november 2008 i mål M 2210-08).

De allmänna hänsynsreglerna

De allmänna hänsynsreglerna återfinns i 2 kap. miljöbalken och måste sägas vara miljöbalkens viktigaste kapitel. Alla som bedriver verksamhet som kan påverka miljön är tvungna att iaktta de allmänna hänsynsreglerna och reglerna måste anses utgöra själva grunden för myndigheternas tillämpning av miljöbalken. I 2 kap. 1 § första stycket stadgas den bevisbörderegeln som gäller när frågor prövas om tillåtlighet, tillstånd, godkännande, dispens, tillsyn och villkor som inte avser ersättning. Vid sådan prövning gäller att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd är skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av andra kapitlet iakttas. Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 23 november 2011 i mål M 824-11 konstaterat att rennäringen omfattas av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Paragrafen ger uttryck för den s.k. försiktighetsprincipen, som betecknats som miljöbalkens grundläggande hänsynsregel. Dess syfte är att förebygga inte bara sådana skador och olägenheter som kan säkert förutses utan också vissa möjliga risker. När en verksamhet kräver tillstånd, godkännande eller dispens kan bestämmelsen läggas till grund för villkor enligt 16 kap. 2 § andra stycket miljöbalken.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter

Samerna åtnjuter status av ursprungsfolk och nationell minoritet i Sverige. Samerna och rennäringen omfattas således av det skydd som följer av artikel 27 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR). Det kan konstateras att svensk rätt, dvs. såvitt nu är av intresse miljöbalkens regler, tillgodoser de åtaganden Sverige har enligt ICCPR (jfr. Ds 2001:10 s. 31 ff).

Prövningen i sak

Miljökonsekvensbeskrivningen

Mark- och miljödomstolen instämmer inledningsvis i MPD:s bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen som lagts fram i målet uppfyller kraven i miljöbalken. Den ska därför godkännas och kan därmed tillsammans med övrigt underlag läggas till grund för prövningen.

Det aktuella områdets betydelse för vindkraft och rennäring

Vindkraft är en förnyelsebar energikälla som bidrar till uppfyllandet av miljöbalkens mål om hållbar utveckling enligt 1 kap. 1 § miljöbalken. Främjandet av produktion av förnyelsebara energikällor är vidare viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med

anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av riksdagen (se bl.a. prop. 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163).

Området för den planerade vindkraftanläggningen vid Ava har goda vindförhållanden och är lokaliserad alldeles i anslutning till den befintliga vindkraftsparken med 40 verk på Gabrielsberget (nord och syd). För det fall parken vid Ava skulle anläggas kan därför befintliga ledningsgator, vägar m.m. nyttjas, vilket skulle innebära stora samordningsfördelar. Området är upptaget i kommunal plan för vindbruk och har av Energimyndigheten pekats ut som riksintresse för vindbruk. Av information på Energimyndighetens hemsida framgår att riksintressen gäller för de geografiska områden som har pekats ut eftersom de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintressen för vindbruk anges för att de har särskilt goda förutsättningar för vindbruk ur ett nationellt perspektiv, för att de behövs för viktiga eller nödvändiga funktioner i samhället och/eller för en landsdels behov av viss energiproduktion. Mot denna bakgrund bedömer mark- och miljödomstolen att området för den planerade parken vid Ava får anses ha stor betydelse för det allmänna behovet av att producera el genom en förnyelsebar energikälla, vilket vindkraften är.

Samtliga renskötare som hörts vid sammanträdet har anfört att betesförhållandena generellt i Lögdeå vinterbetesland är bra och speciellt bra runt själva Gabrielsberget. Det finns ingen anledning att ifrågasätta dessa uppgifter. Det finns inte heller någon anledning att ifrågasätta samebyarnas uppgifter om att Lögdeå vinterbetesland är viktigt som utbytesområde för bete och att det är svårt att hitta andra liknande områden för samma syfte. Enligt det nu liggande förslaget om en ny konventionslag med anledning av 2009 års renskötselkonvention sägs också de aktuella utbytesområdena kräva ett särskilt skydd. Visserligen har inte området utpekats som riksintresse för rennäring. Mark- och miljödomstolen finner dock att det finns god anledning att anta att området hade varit utpekad som sådant område för det fall det inte hade ingått som ett utbytesområde enligt områdesprotokollet till den nya renbeteskonventionen. Mot den bakgrunden och då området hyser särskilt goda betesförhållanden, anser mark- och miljödomstolen att Lögdeå vinterbetesland får anses ha en stor betydelse för rennäringen.

*Vindkraftparkernas påverkan på rennäringen*Utgångspunkter

Samebyarna har hävdad att den planerade vindkraftparken i Ava, tillsammans med den befintliga vindkraftparken Gabrielsberget nord och syn, kommer att påverka rennäringen på ett sådant sätt att traditionell rennäring inte längre kommer att kunna bedrivas i området. Bolaget har hävdad att vindkraftverksamheterna och rennäringen kommer att kunna samexistera i området om erforderliga åtgärder till skydd för rennäringen vidtas.

Huvudfrågan i målet är i vilken mån den nu ansökta verksamheten riskerar att påverka rennäringen i området och vilken betydelse detta har i frågan om verksamhetens tillåtlighet. Eftersom den nu ansökta vindkraftsparken planeras i direkt anslutning till den redan befintliga parken på Gabrielsberget, anser mark- och miljödomstolen att det är viktigt att beakta den befintliga vindkraftparkens påverkan på rennäringen och bedöma den risk för tillkommande påverkan på rennäringen som den nu ansökta parken kan ge upphov till. Med hänsyn till att den mindre vindkraftparken på Gabrielsberget (väst) ännu inte fått ett lagakraftvunnet tillstånd, menar domstolen att risken för påverkan från den parken inte ska beaktas i det här målet.

Den befintliga vindkraftparkens påverkan på rennäringen

I enlighet med det kontrollprogram som tagits fram av Enetjärn i samråd med forskare från Oslo och Tromsø universitet i anledning av vindkraftparken, har en intervjustudie företagits med de renskötare som arbetat i Lögdeå vinterbetesland under den aktuella perioden. Under drifttiden har även data från GPS-försedda renar analyserats. Resultatet från kontrollprogrammet och GPS-analysen har Enetjärn sedan tillkännagivit i en slutrapport.

WSP har till MPD ingett ett yttrande där konsultbolaget, utifrån kontrollprogrammet, dragit slutsatser om konsekvenserna för rennäringen under de två år som vindkraftparken varit i drift (åren 2012/2013 och 2013/2104). Enligt WSP har vindkraftparken under den aktuella tiden lett till att renarna minskat sin användning av vindkraftområdet och dess närhet, grovt beräknat, ungefär med hälften. Analysen av GPS-data visar också, enligt

WSP, att renarna haft betesro i områden som huvudsakligen ligger 3 km eller mer från vindkraftområdets centrum, vilket grovt beräknat, motsvarar ca 1 km från vindkraftområdets ytterkant. Närmare än 3 km från vindkraftområdets centrum förekommer observationer med betesro, men observationer utan betesro är överrepresenterade. Intervjuer från både renskötarna och servicepersonalen stärker slutsatsen att renarna endast i mindre omfattning grävt och betat inom vindkraftområdet. WSP:s slutsatser får anses beskriva de effekter i form av direkt och indirekt betesbortfall som vindkraftparken lett till för rennäringen. Konsultbolaget menar dock att slutsatserna i kontrollprogrammet är förenade med en del osäkerheter.

Sakkunnige AL, WSP, har i förhör vid sammanträdet även talat om de i slutrapporten redovisade konsekvenserna av vindkraftparken och till viss del den ökade skotertrafiken. Konsekvenserna redovisas som ökad flytt av renar som passerat kanten, mer kantbevakning, fler tillfällen då renar hämtas från angränsande områden, fler kvarblivna renar, ökat betestryck i andra områden, stödutfodring (pellets, ensilage och renlav), renskötarnas oro för renarna, den egna säkerheten och ekonomin samt att renarna uppehåller sig närmare samhällen. Den ökade flytten/hämtningen av renar, kantbevakningen och stödutfodringen har för renskötseln inneburit mer personal (från 1,4 till 2,3 i genomsnitt över säsongen), mer arbete per dag, tre gånger så mycket skoterkörning och mer bilkörning. Den ökade flytten av renar bedöms även vara slitsamt för renarna.

TEL är den renskötare som befunnit sig mest i Lögdeå vinterbetesland under de år som vindkraftparken anlagts och varit i drift. Han har i förhör vid sammanträdet berättat om hur användningen av Lögdeå vinterbetesland förändrats sedan vindkraftparken anlades. Han har därvid uppgett följande. Innan vindkraftparken anlades lossade de renarna vid Jansmark i början av vintern och renarna strövade då ut över beteslandet och spred ut sig naturligt. När vindkraftparken anlades fortsatte de att lossa renarna vid Jansmark. De märkte dock att renarna inte längre spred ut sig naturligt över betesområdet, att renarna undvek vindkraftparken och strövade norr och västerut mot Lemesjön. Renskötarna hann inte upp renarna förrän de var vid Lemesjön, vilket är i utkanten av det område som de får vara i. Därefter har renskötarna provat olika lossningsalternativ. Under de sista åren har de

lossat renarna vid Ava för att få dem att naturligt ströva in i vindkraftparken. En stor del av renarna blir kvar i området närmast Ava och E4:an men de renar som rör sig in i parken rör sig snabbt ut därifrån och vidare norr- och västerut mot Lemesjön. Renskötarna har svårt att få stopp på renarna innan de kommer till Lemesjön. Under kontrollperioden har försök gjorts med att utfordra renarna inne i vindkraftparken för att locka in dem där. Foderkrubbor har ställts ut i parken och sedan har renskötarna styrt in renarna där. Renarna har då gått in i parken men de flesta har bara gått in för att äta för att sedan gå ut igen. Det har blivit betydligt svårare att bedriva rennäring i området sedan vindkraftparken anlades i området.

Mark- och miljödomstolen finner inte anledning att ifrågasätta TEL uppgifter. Mot bakgrund av vad som framgår av slutrapporten och förhöret med honom, får det därmed anses klarlagt att den befintliga vindkraftparken i Lögdeå vinterbetesland medför bl.a. större spridning av renhjorden, minskat nyttjande av vissa betesområden och ökat betestryck av andra områden. Detta leder i sin tur lett till ökad utfodring, mer bevakning, merarbete för renskötarna och risk för att betesmarker skadas under den befintliga vindkraftanläggningens drifttid. Enligt domstolens bedömning innebär detta att den befintliga vindkraftparken påtagligt försvårar rennäringens bedrivande i området och medför risk för långsiktig försämring av betesmarkernas bärkraftighet.

Risk för tillkommande påverkan på rennäringen från den nu ansökta vindkraftparken Både PS och TEL har i sina förhör uppgett att betesområdet mellan E4:an och vindkraftparken på Gabrielsberget är ett mycket lavrikt område. TEL har även berättat att området fungerar som ett ”trivselområde” där renarna stannar naturligt och betar. PS har vidare i sitt skriftliga utlåtande till domstolen och muntligt vid sammanträdet redogjort för de GPS-analyser som bl.a. han och AS utfört utifrån data från GPS-försedda renar på Gabrielsberget. Det framgår med tydlighet av resultaten från analyserna och särskilt från själva GPS-positioneringarna att renarna under vintersäsongerna 2013 – 2015 till stor del uppehållit sig i betesområdet mellan E4:an och den befintliga vindkraftanläggningen på Gabrielsberget. Domstolen håller visserligen med bolaget om att de redovisade GPS-positionerna inte kan anses ge stöd för en generell

slutsats om att renarna undviker den befintliga vindkraftanläggningen eller större vägar. Tillsammans med TEL och PS uppgifter visar dock GPS-positionerna, enligt domstolens mening, att området för den planerade vindkraftparken i Ava utgör ett viktigt betesområde för rennäringen.

Vindkraftparken i Ava planeras vara lokaliserad direkt söder om den befintliga parken på Gabrielsberget och ta i anspråk en ca 9 km² stor yta av det betesområde som ligger mellan den befintliga parken och E4:an. I likhet med de konstaterade effekterna av den befintliga parken, förutses även den planerade parken ge upphov till en undvikelsezon med ett direkt och ett indirekt betesbortfall. Enligt domstolens bedömning innebär detta en överhängande risk för att hela det viktiga betesområde som ligger mellan den befintliga vindkraftparken och E4:an kommer att bli obrukbart för rennäringen för det fall vindkraftparken i Ava anläggs.

Enligt TEL kommer hans sameby inte längre kunna bedriva traditionell renskötsel i Lögdeå vinterbetesland om vindkraftverken i Ava anläggs. Han har uppgett att han skulle bli tvungen att helutfodra renarna i hägn hela vintersäsongen och att han då skulle sluta ta renarna till området. Mark- och miljödomstolen anser att TEL har goda grunder för sina farhågor med hänsyn till risken för förlust av de goda lavbetena i området för den planerade parken i kombination med vad han berättat om renarnas ökade rörelse och minskade betesro i områdena öster och norr om den befintliga parken. Mot den bakgrunden är domstolens uppfattning att det är utrett att den sökta vindkraftetableringen påtagligt kan försvåra bedrivandet av rennäring i området, på så sätt att stor risk föreligger att traditionell rennäring inte kommer kunna bedrivas i området. Med hänsyn till områdets naturliga avgränsningar menar domstolen att samma risk får anses gälla även för det fall Vapsten och Vilhelmina norra använder området för vinterbete. I bedömningen av risken för påverkan på rennäringen vid en vindkraftsetablering enligt ansökan, har domstolen beaktat möjligheten att den påverkan som konstaterats från Gabrielsberget nord och syd kan komma att reduceras genom de skyddsåtgärder som föreskrivits i dom, denna dag, i mål M 208-06.

Följande fråga blir då om bolaget visat att det är möjligt att, genom föreskrivande av tillräckliga skyddsåtgärder, säkerställa att verksamheterna kan samexistera, dvs. säkerställa att etablering av vindkraftparken inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande.

Skyddsåtgärder

MPD:s beslut måste tolkas på så sätt att MPD har bedömt att den planerade vindkraftverksamheten och rennäringen kommer att kunna samexistera i området om erforderliga villkor fastställs till skydd för rennäringen. MPD har emellertid inte bedömt vare sig vilken typ av åtgärder som villkoren skulle behöva innehålla eller omfattningen av dem utan nöjt sig med att skjuta upp frågan om villkor till skydd för rennäringen i väntan på att villkor fastställs för den befintliga vindkraftverksamheten. Samtidigt har MPD angivit att bolaget är bundet av sina åtaganden genom villkor 1. Enligt domstolens uppfattning är det oklart av MPD:s beslut om bolagets åtaganden ska ses som någon form av provotidsvillkor tills annat beslutas eller om den uppskjutna frågan avser åtgärder utöver vad som enligt MPD följer av villkor 1 (bolagets åtaganden). Med hänsyn till att den befintliga vindkraftparkens påverkan på rennäringen vid MPD:s handläggning varit väl utredd, anser domstolen att det har varit felaktigt av MPD att lämna tillstånd till den nu aktuella verksamheten utan att ha bedömt vilka åtgärder som kan anses tillräckliga för att samexistens ska vara möjlig.

Som ovan angetts, gjorde bolaget redan vid handläggningen vid MPD ett antal åtaganden om försiktighetsmått till skydd för rennäringen. De gäller bl.a. dialog och samråd med samebyarna i syfte att minska störningarna under anläggnings- och driftsfasen men också beredskap att erbjuda samebyarna stöd att flytta från Ava-området under dessa faser om svåra situationer uppstår för renskötseln till följd av vindkraftparken. Mot bakgrund av den utredning som lagts fram i detta mål är domstolens uppfattning att bolaget inte har visat att dessa åtaganden skulle vara tillräckliga för att förhindra att den planerade vindkraftverksamheten sätter stopp för traditionell renskötsel i Lögdeå vinterbetesland. Enligt domstolens uppfattning kan det inte anses visat att det finns några förutsebara och rimliga skyddsåtgärder som skulle vara tillräckliga i detta avseende. Bolaget har därmed inte heller

visat att en samexistens mellan vindkraftverksamheten och rennäringen är möjlig i området.

Intresseavvägning

Enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken ska ett mark- eller vattenområde som har betydelse för rennäringen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Härvid ska en avvägning göras mellan intresset av att skydda rennäringens bedrivande i området och motstående intressen, i nu aktuellt fall intresset av att bygga ut vindkraften.

Området har av Energimyndigheten pekats ut som riksintresse för vindbruk. Som tidigare redogjorts för innebär emellertid inte det förhållandet att området har utpekats som ett riksintresse för ett visst ändamål något avgörande skäl för att tillåta en etablering som avses med utpekandet. Utpekandet bör dock utgöra underlag vid den intresseavvägning som ska göras enligt 3 kap. 5 § miljöbalken.

Allmänt sätt finns det ett stort intresse av att bygga ut vindkraften eftersom det främjar produktionen av förnyelsebara energikällor och sålunda bidrar till miljöbalkens mål om hållbar utveckling. Enligt bolagets beräkningar skulle den ansökta verksamheten innebära ett tillskott av förnybar energiproduktion om uppskattningsvis 190 GWh per år vilket motsvarar den årliga förbrukningen av hushållsel för ca 38 000 villor. Vidare finns det också ett särskilt intresse av att bygga ut vindkraften i just det aktuella området eftersom området pekats ut som riksintresse för vindbruk och en utbyggnad skulle innebära samordningsfördelar. Med hänsyn till den stora risken för att traditionell renskötsel helt kommer att upphöra i området om vindkraftparken byggs ut enligt ansökan, anser emellertid domstolen att intresset av att skydda rennäringens bedrivande i området överväger intresset av en vindkraftutbyggnad i nu aktuellt fall. Domstolen har i intresseavvägningen beaktat att Lögdeå vinterbetesland utgör ett mycket viktigt vinterbetesområde för samebyarna och att ett fråntagande av möjligheten att bedriva traditionell renskötsel där kan riskera att få betydande konsekvenser för samtliga berörda

samebyars fortsatta verksamhet. Hinder möter därför att tillåta uppförande av nitton verk enligt ansökan.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner att den ansökta vindkraftetableringen påtagligt kan försvåra bedrivandet av rennäring i området genom att riskera att den traditionella renskötseln upphör. Vidare anser domstolen att bolaget inte har visat att det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder som säkerställer att vindkraftverksamheten och rennäringen kan samexistera. Intressena vindkraft och rennäring är därmed oförenliga inom det planerade området för vindkraftparken. Med hänsyn till den stora risken för att traditionell renskötsel helt kommer att upphöra i området om vindkraftparken byggs ut enligt ansökan, anser domstolen att intresset av att skydda rennäringens bedrivande överväger intresset av en vindkraftutbyggnad i nu aktuellt fall. Den ansökta vindkraftsetableringen kan mot den bakgrunden inte tillåtas på den aktuella platsen. MPD:s beslut ska därför upphävas och bolagets tillståndsansökan avslås.

Vid denna utgång finns inte skäl för mark- och miljödomstolen att pröva bolagets överklagande.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 14 december 2016.

Lisa Hedlund

Åsa Larsson

I domstolens avgörande har tf. rådmannen Lisa Hedlund, ordförande, och tekniska rådet Åsa Larsson samt de särskilda ledamöterna Bo Sundström och Lennart Mattsson deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Sara Fritzon.